

Oil Shock

วิกฤติน้ำมันเขย่าโลก

เรียบเรียงโดย มายด์มิ่งค์ ผู้ชายสามมิติ

สวัสดีครับคุณผู้อ่านที่รักทุกคน นอกจากอากาศจะร้อนมาก ๆ แล้ว เหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ที่กำลังปะทุอยู่ทั่วโลก ก็ร้อนระอุไม่แพ้กัน กลบกระแสสงครามไทย-กัมพูชา ที่เคยอยู่ในข่าวกระแสหลักในช่วงปลายปีที่ผ่านมาจนเราแทบจะลืมไปเลย ว่ากำลังมีเรื่องมีราวกันอยู่ เพราะตอนนี้มีเรื่องที่เกิดขึ้นยิ่งกว่า ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเราทุกคน อย่างเรื่องวิกฤติพลังงาน น้ำมันแพงขึ้นราคารายวัน ที่น่าตกใจที่สุดคือขึ้นราคามาถึง 6 บาทภายในวันเดียว ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่ใช่ครั้งแรกที่โลกเราต้องเผชิญกับวิกฤติพลังงานแบบนี้ วันนี้ผมจะมาเล่าให้ฟังครับว่าเมื่อก่อนเคยมีเหตุการณ์ที่เราเรียกว่า Oil Shock เกิดขึ้นมาแล้วถึง 2 ครั้ง แต่ละครั้งเกิดอะไรขึ้นบ้าง แล้วเราผ่านมันมาได้อย่างไร และที่สำคัญคือรอบนี้มันเรียกว่าเป็น Oil Shock ครั้งที่ 3 แล้วหรือเปล่า? และเราต้องเตรียมตัวรับมือกับอะไรบ้าง ถ้าอยากรู้แล้ว ตามไปดูกันเลยครับ

เคยไหมครับ เวลาที่ขึ้นแท็กซี่แล้วเจอคนขับบ่นเรื่องน้ำมันแพง ผมก็ได้แค่มองแล้วพยักเพ็ดเอออตามไป เพราะนี่ไม่ออกว่าพูดอะไรดี จนกระทั่งมาศึกษาเรื่องราวของ Oil Shock หรือวิกฤติการณ์น้ำมันที่โลกเราเคยเผชิญมาในอดีต ตอนนี้ถ้าผมเจอใครมาบ่นเรื่องราคาน้ำมันแพง ผมพร้อมที่จะแบ่งปันเรื่องราวและคุยได้ตลอดทางแน่นอนครับ เพราะเบื้องหลังของราคาน้ำมันนั้น มันมีเรื่องของการเมือง อำนาจ และผลประโยชน์ที่ซับซ้อนมากกว่าที่เราคิดมาก ๆ ครับ



เกร็ดน่ารู้: คำว่า “บาร์เรล” (Barrel) ที่ใช้วัดปริมาณน้ำมันในปัจจุบัน มาจากการใช้ถังไม้โอ๊คขนาด 42 แกลลอนที่ชาวอเมริกันใช้ในการบรรจุน้ำมันดิบในยุคแรก ๆ ของอุตสาหกรรมปิโตรเลียมช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นั่นเองครับ

ก่อนจะมี Oil Shock... โลกเป็นอย่างไร?

ย้อนกลับไปในช่วงก่อนทศวรรษ 1960 ที่โลกตะวันตกกำลังติดำกับความต้องการของยุคเศรษฐกิจ และการเติบโตของอุตสาหกรรมยานยนต์ โรงงานเปิดใหม่แทบทุกวัน ประชาชนมีกำลังซื้อสูงราคาน้ำมันดิบถูกแสนถูก คือประมาณ 3 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลเท่านั้น (เทียบกับราคาน้ำมันดิบปี 2022 ก่อนเกิดสงคราม Russia – Ukraine ประมาณ 78 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล กับช่วงปี 2026 ก่อนสงคราม สหรัฐฯ-อิสราเอล-อิหร่าน ราคาน้ำมันดิบอยู่ที่ 67 – 73 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล) ปัจจุบันนี้ (เมษายน 2026) ราคากว่า 100 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

ในยุคนั้นผู้ครองตลาดน้ำมันของโลกคือกลุ่มบริษัทน้ำมันขนาดใหญ่จากตะวันตกที่รู้จักกันในนาม “Seven Sisters” ได้แก่ กลุ่มบริษัท EXXON Mobil, Shell, BP ฯลฯ ที่ควบคุมทั้งการผลิต การกลั่น ตั้งแต่ต้นน้ำยันปลายน้ำ และเป็นผู้กำหนดราคาน้ำมันแทบทั้งโลก ส่วนประเทศเจ้าของแหล่งน้ำมันอย่างซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน อิรัก ได้เพียง “ค่าเช่าที่” เพียงเล็กน้อยเป็นส่วนแบ่งเท่านั้น ซึ่งมันฟังดูไม่แฟร์เลยใช่ไหมครับ? ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันขึ้น

OPEC: เมื่อเจ้าของน้ำมันรวมตัวกัน

ในปี 1960 กลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่ของโลกได้รวมตัวกันก่อตั้ง OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries) หรือองค์การประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน มีสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศได้แก่ อิหร่าน อิรัก คูเวต ซาอุดีอาระเบีย และเวเนซุเอลา เป้าหมายคือการร่วมมือกันต่อรองราคาน้ำมันกับบริษัทตะวันตก ซึ่งช่วงแรก ๆ ก็ยังไม่ได้มีอิทธิพลอำนาจต่อรองอะไรมากนัก จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ในปี 1973 ที่เปลี่ยนประวัติศาสตร์ของโลกไปเลย

Oil Shock ครั้งที่ 1 ค.ศ. 1973: เมื่ออาวุธไม่ใช่ปี... แต่ดือน้ำมัน

เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 1973 ตรงกับวันที่ชาวยิวเรียกว่า Yom Kippur ซึ่งเป็นวันถือศีลอดอันศักดิ์สิทธิ์ของปีในศาสนาอิสลาม และซุนนีได้เปิดฉากโจมตีอิสราเอลพร้อมกัน จนเกิดเป็นสงคราม Yom Kippur ขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง และสหรัฐอเมริกาได้ส่งอาวุธและเงินสนับสนุนให้กับอิสราเอล สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มชาติอาหรับ กลุ่ม OPEC จึงได้ตัดสินใจใช้ “น้ำมัน” เป็นอาวุธตอบโต้สหรัฐฯ ในทันที พวกเขาประกาศคว่ำบาตรน้ำมัน (Oil Embargo) ไม่ขายน้ำมันให้สหรัฐฯ และชาติตะวันตกที่สนับสนุนอิสราเอล พร้อมกับลดกำลังการผลิตน้ำมันลง 5% ต่อเดือนต่อเนื่องกัน ส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบพุ่งขึ้นจาก 3 ดอลลาร์ ไปเป็น 12 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลภายในไม่กี่เดือน ลองจินตนาการว่าถ้าราคาน้ำมันแพงขึ้น 4 เท่าภายในเวลา 4 เดือน จะเป็นอย่างไรครับ??

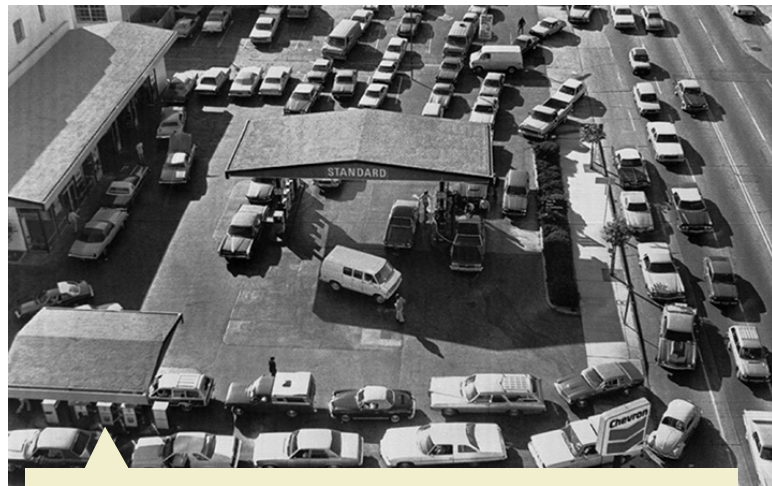
วิกฤตครั้งนี้ ทำให้ทั้งโลกตื่นตัวและเกิดคำถามใหญ่ว่า “เรากำลังพึ่งพาน้ำมันกันมากเกินไปหรือเปล่า?” หลายประเทศเริ่มหันมาลงทุนในงานวิจัยและพัฒนาพลังงานทดแทน บางประเทศเปลี่ยนมาใช้พลังงานนิวเคลียร์ ญี่ปุ่นซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับผลกระทบหนักที่สุด เพราะแทบไม่มีแหล่งพลังงานของตัวเอง กลับใช้วิกฤตนี้เป็นแรงผลักดันให้อุตสาหกรรมรถยนต์ญี่ปุ่นพัฒนา รถยนต์ประหยัดน้ำมัน จนกลายเป็นผู้นำตลาดโลกในเวลาต่อมา

Oil Shock ครั้งที่ 2 ค.ศ. 1979: ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย

ยังไม่ทันได้ฟื้นตัวจากวิกฤติ Oil Shock ครั้งแรก ก็เกิด Oil Shock ครั้งที่ 2 ในปี 1979 จากการปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่อันดับที่ 2 ของโลกรองจากซาอุดีอาระเบีย เหตุการณ์ส่งออกน้ำมันทั้งหมดชั่วคราว ผ่นวกกับสงครามอิรัก-อิหร่านที่ปะทุขึ้นในปี 1980 ซ้ำเติมให้กำลังการผลิตน้ำมันของโลกลดลงไปอีก ราคาน้ำมันพุ่งขึ้นจาก 13 ดอลลาร์ไปถึง 34 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลภายใน 2 ปี เกิดสภาวะที่นักเศรษฐศาสตร์ตั้งชื่อไว้ว่า “Stagflation” หรือภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน พร้อมกับเงินเฟ้อสูง ซึ่งโดยปกติแล้วสองสิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้นพร้อมกัน แต่ Oil Shock ครั้งที่ 2 นี้ทำให้มันเกิดขึ้นจริงครับ

ผลกระทบจาก Oil Shock: ประเทศกำลังพัฒนาในวังวนหนี้

ประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศเราได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ Oil Shock ทั้ง 2 ครั้งหนักมากครับ เพราะต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันในราคาที่สูงลิ่ว ในขณะที่ผลผลิตทางการเกษตรยังส่งออกได้ในราคาเท่าเดิม หลายประเทศหันไปพึ่งการกู้เงินจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ หรือกองทุน IMF เพื่อมาอุดหนุนทางการเงิน ส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สะสมทั่วโลกในช่วงทศวรรษ 1980



ภาพที่ไม่เคยเห็นมาก่อนในสหรัฐอเมริกา รถยนต์เข้าคิวกันยาวหน้าปั้มน้ำมันยาวเป็นกิโลเมตร (คูน ๆ คล้าย ๆ บ้านเราใช้ไหมครับ?) บางรัฐออกกฎให้รถสามารถเติมน้ำมันได้ตามเลขทะเบียน วันคี่ วันคู่ เรียกได้ว่าชีวิตเปลี่ยนไปในชั่วข้ามคืนกันเลยทีเดียวครับ

ประเทศไทยในขณะนั้น ราคาน้ำมันปรับสูงขึ้น 3 เท่า ในช่วงปี 1973 – 1974 จนรัฐบาลต้องออกมาตรการประหยัดพลังงานฉุกเฉิน เช่น

- การปิดสถานีบริการน้ำมันในบางช่วงเวลา
- การจำกัดเวลาห้ามจัดงานรื่นเริงที่ใช้ไฟฟ้า
- การรณรงค์ให้ประชาชนใช้จักรยานในการเดินทาง
- เร่งพัฒนาการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำ ลดการพึ่งพิงพลังงานจากน้ำมัน

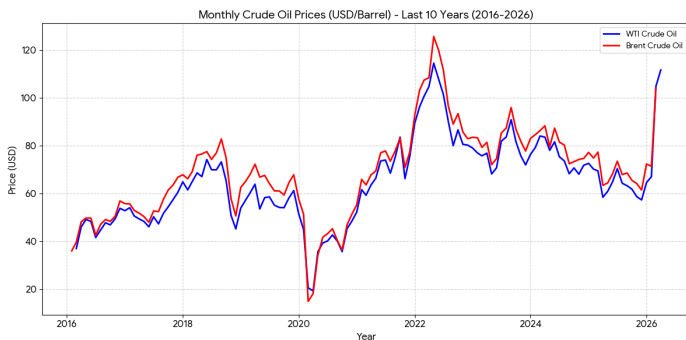
ผลที่ตามมาคือเกิดการผลักดันให้ประเทศไทยเร่งการสำรวจและพัฒนาแหล่งก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยอย่างจริงจังจนเราค้นพบแหล่งก๊าซเอราวัณ และแหล่งอื่น ๆ ที่กลายเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานไทยจนถึงปัจจุบันนี้ครับ

บทเรียนที่โลกไม่ลืม

Oil Shock สอนให้โลกว่า การพึ่งพาแหล่งพลังงานเดียวเป็นอันตรายอย่างมาก หลังวิกฤตครั้งนั้น ทุกประเทศหันมาพัฒนาพลังงานทดแทน พลังงานนิวเคลียร์และเทคโนโลยีประหยัดพลังงานอย่างจริงจัง

เชื่อมโยงมาที่เหตุการณ์ในปัจจุบัน... ทุกวันนี้เราอาจจะกำลังเผชิญการ Oil Shock ครั้งใหม่ในรูปแบบใหม่ใช่หรือไม่ ?

การปิดช่องแคบ Hormuz สงครามในภูมิภาคต่าง ๆ สะท้อนภาพอะไรเมื่อเทียบกับเหตุการณ์ในอดีต ? ในปี 1970s อุปทานของน้ำมันโลกลดลง 7% ราคาน้ำมันเฉลี่ยสูงขึ้น 300% – 400% สงคราม Russia – Ukraine ทำให้อุปทานน้ำมันของโลกได้รับผลกระทบ 12% และการปิดช่องแคบ Hormuz ทำให้อุปทานน้ำมันหายไป 20% ปัจจุบันราคาน้ำมันดิบสูงขึ้นแล้วประมาณ 78% (และมีแนวโน้มจะขึ้นต่อไป) เหล่านี้ น่าจะเป็นสัญญาณที่ชัดเจนว่าเรากำลังจะเผชิญวิกฤติ Oil Shock และการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาดที่กำลังเขย่าโครงสร้างธุรกิจพลังงานเดิมของโลก ก็เป็นเรื่องที่เราจะต้องจับตามองกันอย่างใกล้ชิดต่อไป



แล้วเราควรจะเตรียมตัวรับมืออย่างไรบ้าง ?

สำหรับประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดเล็กอย่างประเทศไทย อาจจะไม่มีความจำเป็นต้องไปขัดข้อต่อร่วมกับประเทศผู้ผลิตหรือหาอำนาจใด ๆ แต่เราสามารถรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับประเทศเหล่านั้นได้ โดยการใช้จุดแข็งที่เราได้กำหนดบทบาทของตัวเองให้เด่นชัดในสายตาประชาคมโลกกว่าเราเป็นประเทศที่เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก ตั้งอยู่ในภูมิภาคที่มีความขัดแย้งต่ำ เพื่อให้เสริมสร้างสมดุลทางการทูตควบคู่ไปกับส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ

ส่งเสริมความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและพลังงานด้วยการกระจายความเสี่ยงด้านพลังงาน พัฒนาแหล่งพลังงานใหม่เช่นพลังงานประเภท Renewable Energy อย่างพลังงานน้ำ แสงอาทิตย์ ลม คลื่น กำหนดมาตรการควบคุมการใช้พลังงาน การประหยัดพลังงาน

ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและแรงงานของประเทศเพื่อกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของประเทศในระบบห่วงโซ่อุปทานใหม่ โดยใช้โอกาสจากการที่โลกกำลังจัดระเบียบห่วงโซ่อุปทานใหม่ (Supply Chain Reconfiguration) โดยดึงดูดการลงทุนในกลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง, Cloud computing และ AI เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมในประเทศ

เหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างหลักการกว้าง ๆ ที่ผู้บริหารประเทศจำเป็นต้องนำไปพิจารณาและผลักดันไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในประเทศและประชาคมโลก ผมเชื่อว่าคุณผู้อ่านที่อ่านมาถึงตรงนี้ น่าจะมีคำพูดเป็นหมื่นล้านคำ ที่อยากจะตะโกนออกมา แต่เราจะขอพักกันไว้แค่ตรงและ และก่อนจะจากกันผมมีเรื่องหนึ่งที่ติดค้างคาใจ

จากเหตุการณ์ที่คนไทยต้องประสบกับความยากลำบากในการเติมน้ำมัน ท่ามกลางกระแสข่าวว่า ๆ ตั้งแต่น้ำมันหาย 57 ล้านลิตร ผู้ประกอบการกักตุนน้ำมัน ต่าง ๆ นานา และผมจะไม่พูดถึงประเด็นเหล่านั้นนะครับ

สิ่งที่อยากจะฝากทิ้งท้ายไว้ให้พวกเราคิดก็คือ เรื่องราคาน้ำมันที่แทบจะปรับขึ้นรายวัน และหลายคนคิดว่าเราจำเป็นต้องคอยเติมน้ำมันให้เต็มถึงตลอดเวลา เพื่อเวลาที่น้ำมันปรับตัวสูงขึ้น เราจะได้ไม่ต้องจ่ายค่าน้ำมันแพง ๆ ครับ

แต่การไปเติมน้ำมันบ่อย ๆ ก่อนที่ราคาน้ำมันจะปรับตัวสูงขึ้น **อาจจะทำให้เราต้องควักเงินในกระเป๋าจ่ายค่าน้ำมันแพงกว่าเดิมก็ได้นะครับ** แถมยังส่งผลเสียต่อระบบ Logistic ของน้ำมันในภาพรวมอีกด้วย ผมขออธิบายด้วยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงให้เข้าใจกันแบบนี้ครับ

ทุกวันนี้ เรามักจะเห็นรถจำนวนมากต่อแถวเติมน้ำมันกันหน้าปั๊มยาวหลายร้อยเมตร หลายครั้งต้องรอกันเป็นชั่วโมง ทราบหรือไม่ครับว่า การสตาร์ทรถรอเติมน้ำมัน 1 ชม. อาจจะเปลืองน้ำมันมากกว่าที่คิดนะครับ

ประเภทเครื่องยนต์	อัตราการสิ้นเปลืองน้ำมัน (ลิตร/ชม.)	
	สตาร์ทเครื่อง/ปิดแอร์	สตาร์ทเครื่อง/เปิดแอร์
ดีเซล 2,500cc.	0.6 - 0.9	0.9 - 1.4
ดีเซล 3,000cc.	0.8 - 1.1	1.2 - 1.8
เบนซิน 1,500 cc.	0.5 - 0.8	0.8 - 1.3
เบนซิน 2,000 cc.	0.7 - 1.1	1.1 - 1.8

ล่าสุด วันที่ผมรู้ว่าพุ่งขึ้นน้ำมันจะขึ้นราคาลิตรละ 3.50 บาท ผมเลยขับรถออกไปเติมน้ำมัน ระยะทางไป - กลับ ประมาณ 5 กิโลเมตร เสียเวลาต่อคิวรอเติมน้ำมันประมาณ 60 นาที สังเกตเห็นรถหลายคันใช้เวลาในการเติมน้ำมัน น่าจะเต็มได้แค่คันละไม่กี่ลิตร ซึ่งตัวผมเองก็เป็น 1 ในนั้น วันนั้นผมเติมน้ำมันไปประมาณ 400 บาท คิดเลขกลม ๆ ก็คือเติมไปประมาณ 10 ลิตร ทำให้ผมประหยัดเงินไป 35.- แต่เมื่อคิดค่าน้ำมันที่ผมต้องขับรถออกไปเติมน้ำมันในคืนนั้นประมาณ 20 บาท จอดรถรอ 1 ชม. เหนื่อน้ำมันไปประมาณ 1.5 ลิตร คิดเป็นเงินเกือบ 60 บาท แถมยังต้องเสียเวลาไปเปล่า ๆ ชั่วโง่งกว่า ๆ สรุปลแล้ว แทนที่จะประหยัดเงิน ผมกลับขาดทุนไป 45.- (ไม่รวมค่าเสียเวลา) และต่อไปนี่คือสรุปคำแนะนำสำหรับการเติมน้ำมัน

✅ การจอดรอเติมน้ำมันเปลืองน้ำมันมากกว่าที่เราคิด (ระบบแอร์จะทำงานหนักมากเมื่อเทียบกับการเปิดแอร์ขณะวิ่ง)

✅ จำนวนปริมาณที่จะเติมให้ดีกว่าก่อนออกไปเติม เพราะหากเติมได้ไม่มาก อาจจะไม่คุ้มกับค่าเดินทางและค่าเสียเวลา

✅ การที่ทุกคน Panic และออกไปเติมน้ำมันบ่อยเกินความจำเป็น ส่งผลเสียต่อระบบการควบคุม Stock การขนส่งและกระจายน้ำมัน ทำให้หลายพื้นที่เกิดการขาดแคลนในวงกว้าง

สุดท้ายนี้ ก็ขอภาวนาให้วิกฤติและเรื่องร้ายต่าง ๆ ผ่านพ้นไปโดยเร็ว มีความสุขในช่วงเทศกาลสงกรานต์กันนะครับ... สวัสดี